

Верховний
Суд

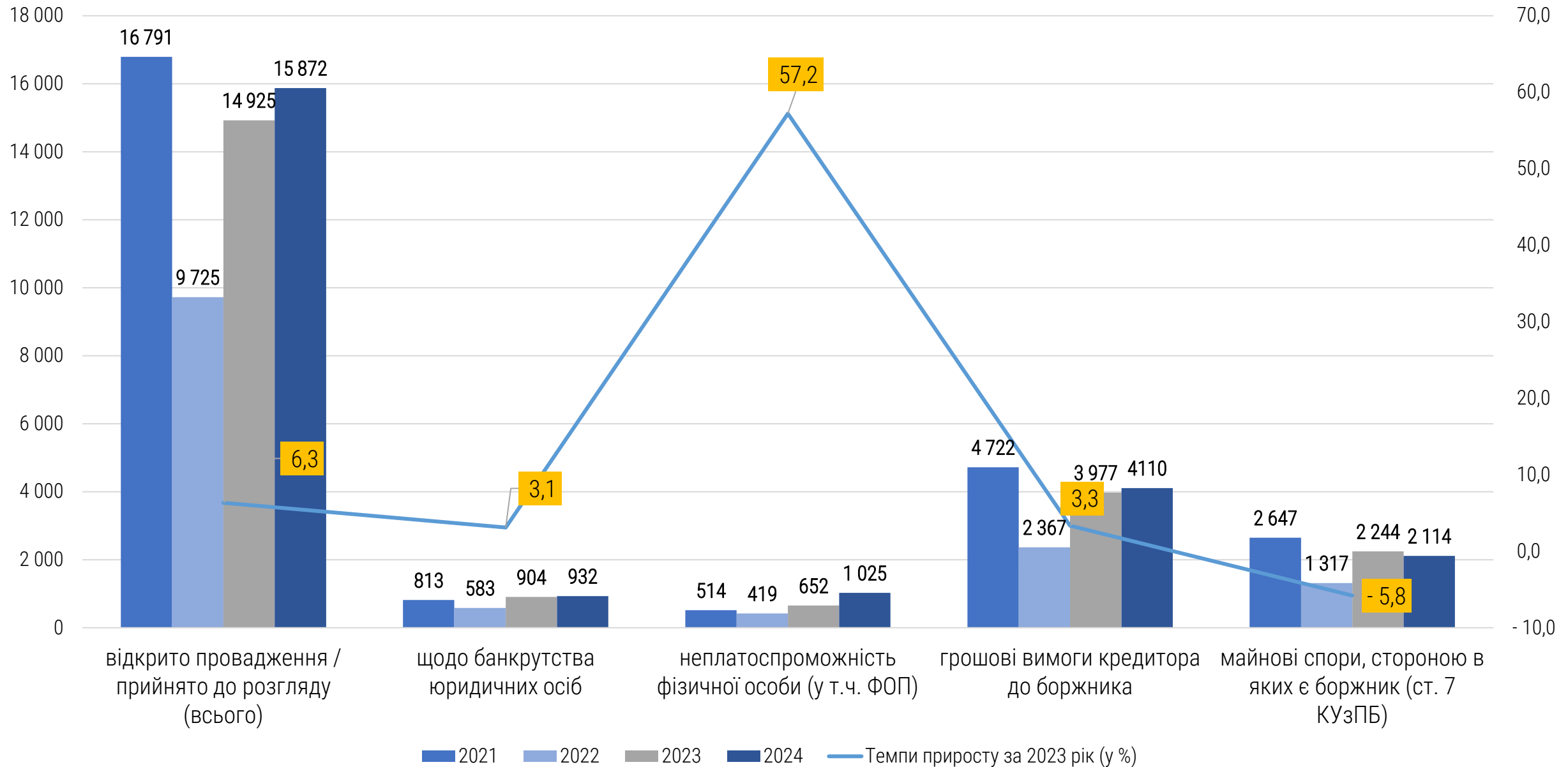
Розгляд справ про банкрутство юридичних осіб

Олег ВАСЬКОВСЬКИЙ,

секретар судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

Національна школа суддів України, м. Київ, 01 жовтня 2025 року

Інформація про відкриття провадження у справах про банкрутство місцевими господарськими судами України

Відкриття провадження у справі про
банкрутство юридичної особи

Судова практика КГС ВС

Правові підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство

- ❑ наявність грошового зобов'язання боржника перед кредитором, строк виконання якого сплив на дату звернення кредитора до суду;
- ❑ відсутність між кредитором та боржником спору про право стосовно заявлених вимог;
- ❑ до підготовчого засідання суду вимоги кредитора (кредиторів) боржником у повному обсязі не задоволені.

Завдання підготовчого засідання господарського суду в розгляді заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство

Перевірка:

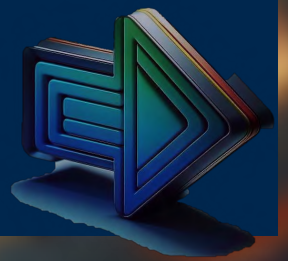
- ☐ обґрунтованості вимог заявника (заявників) на їх відповідність поняттю грошового зобов'язання боржника перед ініціюючим кредитором;
- ☐ встановлення наявності або відсутності спору про право;
- ☐ встановлення обставин задоволення таких вимог до проведення підготовчого засідання у справі.

Спiр про право в розумiннi ч. 6 ст. 39 КУзПБ

- ❑ спiр про право – це суперечнiсть мiж суб'єктами цивiльного права, яка виникла за фактом порушення або оспорювання суб'єктивних прав однiєю стороною цивiльних правовiдносин iншої i потребує врегулювання самими сторонами або вирiшення судом;
- ❑ поняття «спiр про право» має розглядатися не суто технiчно, йому слiд надавати сутнiсного, а не формального значення;
- ❑ спiр про право виникає з матерiальних правовiдносин i характеризується наявністю розбiжностей (суперечностей) мiж суб'єктами з приводу їх прав та обов'язкiв i неможливістю здiйснення правовiдносин без усунення перешкод в судовому порядку. Спiр про право може iснувати також у випадку, коли на шляху здiйснення особою права виникають перешкоди, якi можуть бути усунутi за допомогою суду;
- ❑ спiр про право пов'язаний виключно з порушенням, оспоренням або невизнанням, а також недоведенням суб'єктивного права, за якого iснують конкретнi особи, якi перешкоджають в реалiзацiї права.

Постанови КГС ВС вiд 25.06.2024 у справi № 918/1280/23; вiд 02.02.2022 у справi № 910/4918/21

«Спiр про право» в процедурi банкрутства (наявний / вiдсутнiй)

Неоднозначнiсть у вирiшеннi питань:

- ☐ щодо сторiн зобов'язання (правовiдносини мiж боржником та iнiцiюючим кредитором, однак не iншими кредиторами);
- ☐ сутi (предмета) зобов'язання;
- ☐ пiдстави виникнення зобов'язання (*невиплаченi вартiсть частки майна та прибуток товариства, визначенi на дату виходу зi складу учасникiв товариства; безпiдставно набутi боржником кошти за визнаним у судовому порядку недiйсним договором тощо*);
- ☐ суми зобов'язання та структури заборгованостi (*частина спiрних / безспiрних вимог*);
- ☐ строку виконання зобов'язання тощо.

Наявність «спору про право» може бути виражена в

процесуальній формі (наявність позову, який поданий до ініціювання кредитором справи про банкрутство та предметом якого є оспорення боржником обставин, на яких ґрунтуються вимоги цього кредитора)

матеріально-правовій формі (відсутність можливості встановити дійсний стан суб'єктивного права кредитора та кореспондуючого йому суб'єктивного обов'язку боржника)

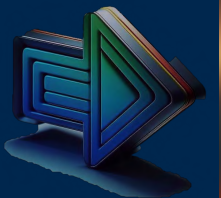
*Постанови КГС ВС від 24.04.2025 у справі № 910/9327/24; від 28.01.2025 у справі № 927/531/24;
від 07.02.2024 у справі № 910/7699/23; від 06.11.2024 у справі № 912/1640/22*

Способи встановлення факту відсутності або наявності спору про право

- ❑ дослідження господарським судом відзиву боржника, який надається до господарського суду та заявнику до дати проведення підготовчого засідання і в якому зазначаються, зокрема, заперечення боржника щодо вимог заявника, докази необґрунтованості вимог заявника (за наявності), інші відомості, що мають значення для розгляду справи (ч. 1–3 ст. 36 КУзПБ);
- ❑ оцінка обґрунтованості вимог заявника та викладених у відзиві боржника заперечень (ч. 1, 2 ст. 39 цього Кодексу);
- ❑ заслуховування пояснень представників і заявника, і боржника або дослідження Єдиного реєстру судових рішень, відомості з якого є відкритими та загальнодоступними, щодо наявності на розгляді іншого суду позову боржника до ініціюючого кредитора із зазначених вище питань (ч. 2 ст. 39 КУзПБ).

Постанови КГС ВС від 11.02.2025 у справі № 921/409/24; від 20.03.2024 у справ № 911/1005/23

Обов'язок сторін подати докази на підтвердження підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство

На ініціюючого кредитора покладено обов'язок надати суду докази на підтвердження підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, а на боржника — обов'язок надати докази, які спростовують або підтверджують вимоги заявника.

Положення КУзПБ не встановлюють обов'язку для ініціюючого кредитора доводити, що боржник у справі про банкрутство не має можливості виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Доведення обставин можливості виконати такі майнові зобов'язання покладено саме на боржника.

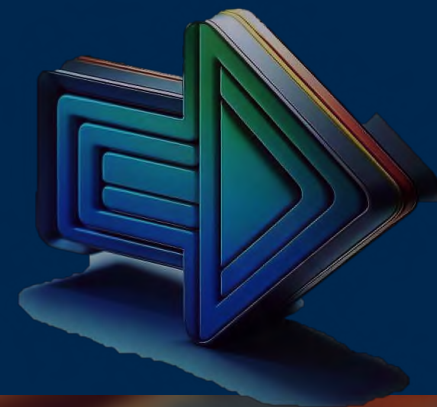

Постанови КГС ВС від 19.02.2025 у справі № 908/675/24; від 14.11.2024 у справі № 911/414/23

Відмінності між вирішенням «спору про право» між кредитором та боржником у розумінні ч. 6 ст. 39 КУзПБ та вирішенням питання про відкриття провадження у справі про банкрутство

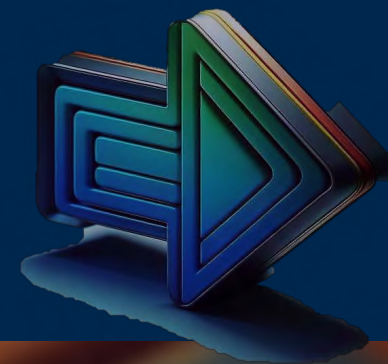
- ❑ різні форми господарського судочинства;
- ❑ різні процесуальні строки здійснення кожного із таких проваджень;
- ❑ різні процесуальні заходи / дії, які має право та може застосувати суд під час здійснення кожного з названих проваджень.

Постанова КГС ВС від 25.03.2025 у справі № 907/600/24

Підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

- ❑ загальні підстави (ч. 6 ст. 39 КУзПБ);
- ❑ спеціальні підстави (п. 1-6, 1-8, 1-9 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ).

Спеціальні підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

- ❑ за суб'єктом банкрутства: належністю особи боржника до певного, визначеного законом переліку осіб, місцем розташування підприємства боржника, його єдиного майнового комплексу тощо (п. 1-6, 1-8, 1-9 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, а із січня 2025 року — п. 1-7 та абз. 3 ч. 6 ст. 39 КУзПБ);
- ❑ за характером грошових вимог: періодом та обставинами виникнення грошових вимог ініціюючого кредитора до боржника (п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ).

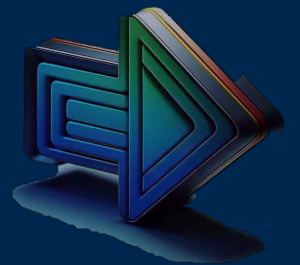

Спеціальні підстави для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство

Кредитори тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, не мають права вимагати від покупця об'єкта приватизації (підприємства як єдиного майнового комплексу) погашення відповідної кредиторської заборгованості в примусовому порядку у будь-який передбачений законом спосіб, зокрема шляхом задоволення цих вимог у справі про банкрутство. Зазначена заборона на погашення таких вимог у межах справи про банкрутство **виключає** відкриття провадження у справі про банкрутство боржника за заявою кредитора, який обґрунтував заявлені грошові вимоги заборгованістю, що виникла у підприємства, приватизованого боржником.

Закон України «Про приватизацію державного та комунального майна»

Постанова КГС ВС від 04.02.2025 у справі № 916/3735/24

Застосування п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

- 13.07.2023 прийнято Закон України № 3249-IX «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану».
- 29.07.2023 Закон набув чинності.
- Розділ «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ **доповнено пунктом 1-6.**

Пункт 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

- Тимчасово, під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX, а також протягом шести місяців після його припинення чи скасування господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство за заявою кредитора, якщо

боржник до проведення підготовчого засідання доведе господарському суду, що він внесений до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів) та має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони

або

вимоги кредитора (кредиторів) не задоволені внаслідок збройної агресії проти України, у тому числі через перебування єдиного майнового комплексу боржника на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих російською федерацією територіях відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій.

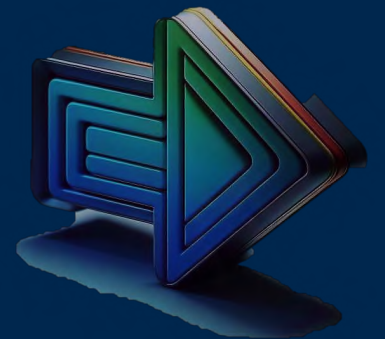
Застосування п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

- У вирішенні питання про відкриття провадження у справі про банкрутство боржника пріоритетним (порівняно із з'ясуванням обґрунтованості заявлених кредитором грошових вимог до боржника та визначення їх розміру) є дотримання законодавчих обмежень / заборон на відкриття провадження у справі про банкрутство боржника, які є чинними на дату розгляду та вирішення судом відповідного питання.

Постанови КГС ВС від 03.10.2023 у справі № 913/101/23; від 06.12.2023 у справі № 923/140/22; від 13.02.2024 у справі № 911/2237/22; від 12.03.2024 у справі № 908/2344/23

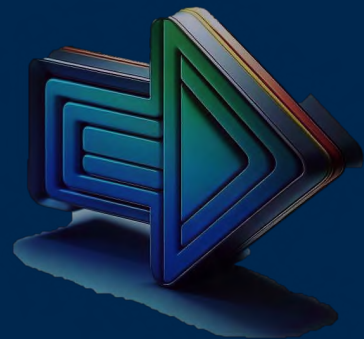

- ❖ положення цього пункту мають **ретроспективну дію**, поширюючись на всі передбачені названою нормою правовідносини та випадки стосовно відкриття провадження у справі про банкрутство;
- ❖ норма п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ є **окремим застереженням стосовно порядку та календарного періоду застосування** цієї норми на правовідносини у часі;
- ❖ заборона за п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ поширюється і на ті правовідносини та випадки, що **існували до набрання чинності з 29.07.2023**;

- ❖ заборона, хоча й безпосередньо встановлена КУзПБ, однак є умовною та тимчасовою, застосування її зумовлено введенням воєнного стану в Україні за Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022;
- ❖ заборона, по суті, має процесуальний характер і підпорядковується загальному правилу застосування процесуального закону, чинного на момент вчинення відповідної процесуальної дії (ч. 3 ст. 3 ГПК України);
- ❖ набрання з 29.07.2023 чинності наведеними змінами до КУзПБ (п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення») згідно із Законом України від 13.07.2023 № 3249-IX не обмежує поширення дії відповідних положень Кодексу і зазначеного Закону на процесуальні правовідносини щодо відкриття провадження у справі про банкрутство, що виникли до набрання цими змінами чинності – з 29.07.2023, але не раніше 24.02.2022.

Постанови КГС ВС від 13.02.2024 у справі № 910/3561/23; від 05.03.2024 у справі № 911/414/23

Для того щоб застосувати визначену п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ підставу для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство, зокрема незадоволення боржником – юридичною особою вимог кредитора (кредиторів) *саме внаслідок перебування цілісного майнового комплексу боржника на тимчасово окупованій російською федерацією території*, суд має встановити такі обставини:

- ❑ наявність незадоволених боржником вимог кредитора (кредиторів) на дату проведення підготовчого засідання у справі про банкрутство;
- ❑ перебування цілісного майнового комплексу боржника на тимчасово окупованих російською федерацією територіях (відповідно до переліку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій).

Постанова КГС ВС від 12.03.2024 у справі № 908/2344/23

- Норма п. 1-6 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не містить інших умов для її застосування, окрім тих, що в ній наведені, а тому її застосування **не залежить від строків виникнення у боржника боргу**, що став підставою для звернення із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство (до / після початку збройної агресії російської федерації проти України).

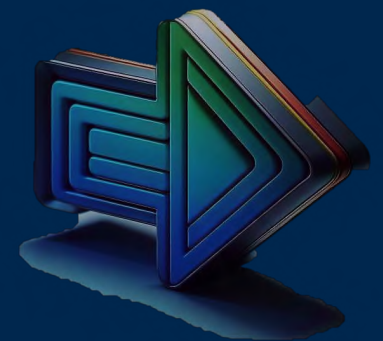
- Постанови КГС ВС від 12.03.2024 у справі № 908/2344/23 (п. 7.13); від 08.05.2024 у справі № 905/507/22

Унесення боржника до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів) та наявність діючого контракту з державними замовниками у сфері оборони

- Конструкція «має діючий контракт з державними замовниками у сфері оборони» поширюється не лише на виконавців, що безпосередньо уклали державний контракт (договір) з державним замовником, а й на співвиконавців, яким передано частку такого державного контракту (договору) в передбаченому статтею 33 Закону України «Про оборонні закупівлі» порядку.

Постанова КГС ВС від 07.03.2024 у справі № 920/971/23

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

МОРАТОРІЙ НА ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ

зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

МОРАТОРІЙ НА ЗАДОВОЛЕННЯ ВИМОГ КРЕДИТОРІВ

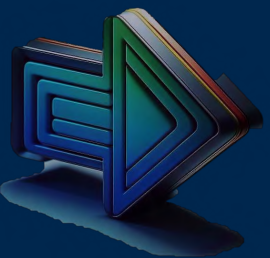

механізм збереження активів боржника задля їх спрямування під час реалізації щодо боржника передбачених ст. 6 КУзПБ судових процедур на погашення конкурсної маси боржника та забезпечення справедливого балансу між інтересами кредиторів і боржника, а також максимального погашення пасиву боржника за рахунок його активів

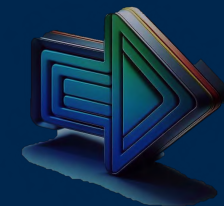

Розгляд справ у межах справи про банкрутство

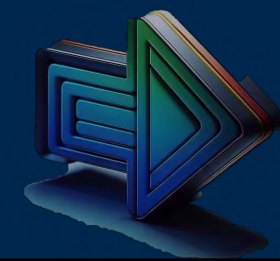
Господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство (неплатоспроможність), у межах цієї справи **вирішує всі майнові спори, стороною в яких є боржник**; спори з позовними вимогами до боржника та щодо його майна; спори про визнання недійсними результатів аукціону; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником; спори про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно; спори про відшкодування шкоди та/або збитків, завданих боржнику; спори про стягнення заробітної плати; спори про поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника; спори щодо інших вимог до боржника, у тому числі спори про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України.

- ❑ Стаття 7 КУзПБ є **ключовою** для методологічного і практичного розмежування категорій «справа про банкрутство» і «спір у межах справи про банкрутство», а також вирішення юрисдикційних питань.
- ❑ Стаття 7 КУзПБ, по суті, є **спеціальною у відносинах неплатоспроможності** і розширює (коригує) правове регулювання кола питань, які відносяться як до предметної та суб'єктної юрисдикції, так і до територіальної (виключної) юрисдикції (ст. 20, 30 ГПК України) спорів у справах про банкрутство. Це очевидно, якщо порівняти норми п. 8 ч. 1 ст. 20 ГПК України із ч. 2 ст. 7 КУзПБ, де законодавець розширив предметну підсудність майнових спорів у справах про банкрутство — від «вимоги до боржника» до «всі майнові спори, стороною в яких є боржник».
- ❑ З набуттям чинності КУзПБ до господарської юрисдикції віднесено як позовні вимоги до боржника, так і вимоги боржника до інших осіб щодо його майна (майнових прав). Ця норма саме так (тобто відповідно до ст. 7 КУзПБ) і застосовується, що відображено в численних судових актах, у тому числі і Верховного Суду.

- ❑ Правило ст. 7 КУзПБ має **важливий системний зв'язок** і вплив на судове провадження за участю боржника, щодо якого відкрито справу про банкрутство, оскільки ця норма забезпечує вирішення та досягнення основних завдань, які законодавець заклав для належного вирішення справ про банкрутство.
- ❑ Мета та завдання розгляду справ позовного провадження, який охоплюється ст. 7 КУзПБ, окрім визначених загальними нормами ГПК України, полягає в тому, що вони повинні перебувати у **взаємозв'язку з метою та завданнями**, які закладені в основу реалізації судових процедур банкрутства та провадження у справі про банкрутство в цілому. Якщо триває ліквідаційна процедура, то питання наповнення ліквідаційної маси та з'ясування суми кредиторських вимог не може вирішуватися поза межами справи про банкрутство, оскільки є ризики порушення інтересів кредиторів через закриття провадження у справі про банкрутство до завершення вирішення відповідних спорів.
- ❑ Організаційною формою досягнення відповідного взаємозв'язку є запроваджений у ст. 7 КУзПБ принцип концентрації, який покликаний спрямувати всі судові провадження щодо боржника у справі про банкрутство відповідно до цілей і завдань, визначених законодавцем у КУзПБ.

- Частина 2 ст. 7 КУзПБ **містить спеціальне правило**, яке безпосередньо вирішує питання територіальної (виключної) підсудності спорів у справах про банкрутство. На відміну від ГПК України, в якому за критерій розгляду справи взято місцезнаходження суду або особи, КУзПБ встановлює самостійний універсальний критерій підсудності справ, стороною в яких є боржник, — в межах справи про банкрутство.
- СП КГС ВС дійшла висновку про те, що для визначення виключної підсудності пріоритет у застосуванні має не ст. 30 ГПК України як загальна процесуальна норма, а саме ст. 7 КУзПБ, яка у цьому випадку є спеціальною.

Постанова СП КГС ВС від 27.06.2023 у справі № 911/4706/15 (911/1626/11)

Верховний
Суд

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

